

Κακοποίηση στην Παιδική και Εφηβική ηλικία. Παράγοντες κινδύνου, Στρατηγικές Πρόληψης και Αντιμετώπισης

Έφη Μπάρλου, Παιδοψυχίατρος Επιστημονική
Συνεργάτης Μονάδας Εφηβικής
Υγείας (Μ.Ε.Υ) Β' Παιδιατρική Κλινική
Πανεπιστημίου Αθηνών Νοσοκομείο
Παίδων «Π.&Α.Κυριακού»

Παιδική Κακοποίηση

Αποτελεί ένα παγκόσμιο και διαχρονικό φαινόμενο

Γιατί αποτελεί προτεραιότητα

- Έκταση του προβλήματος
 - 400000000 παιδιά ετησίως
 - 1/5000 καταλήγει
- Δια βίου συνέπειες
- Παράγοντες κινδύνου για άλλες μορφές βίας

Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

*Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το
1989 και τέθηκε σε ισχύ στις 2
Σεπτεμβρίου 1990*

Μέχρι σήμερα έχει κυρωθεί από 193 χώρες

Στην Ελλάδα κυρώθηκε στις 2 Δεκεμβρίου
του 1992 με τον Ν.2101/92.

Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Περιλαμβάνει τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- **Προστασία** (από κάθε μορφής κακοποίηση, εκμετάλλευση, διάκριση, ρατσισμό, κ.λπ.)
- **Παροχές** (δικαίωμα στην εκπαίδευση, την υγεία, την πρόνοια, την ψυχαγωγία, κ.λπ.)
- **Συμμετοχή** (δικαίωμα στην έκφραση γνώμης, την πληροφόρηση, τον ελεύθερο χρόνο, κ.λπ.)

Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

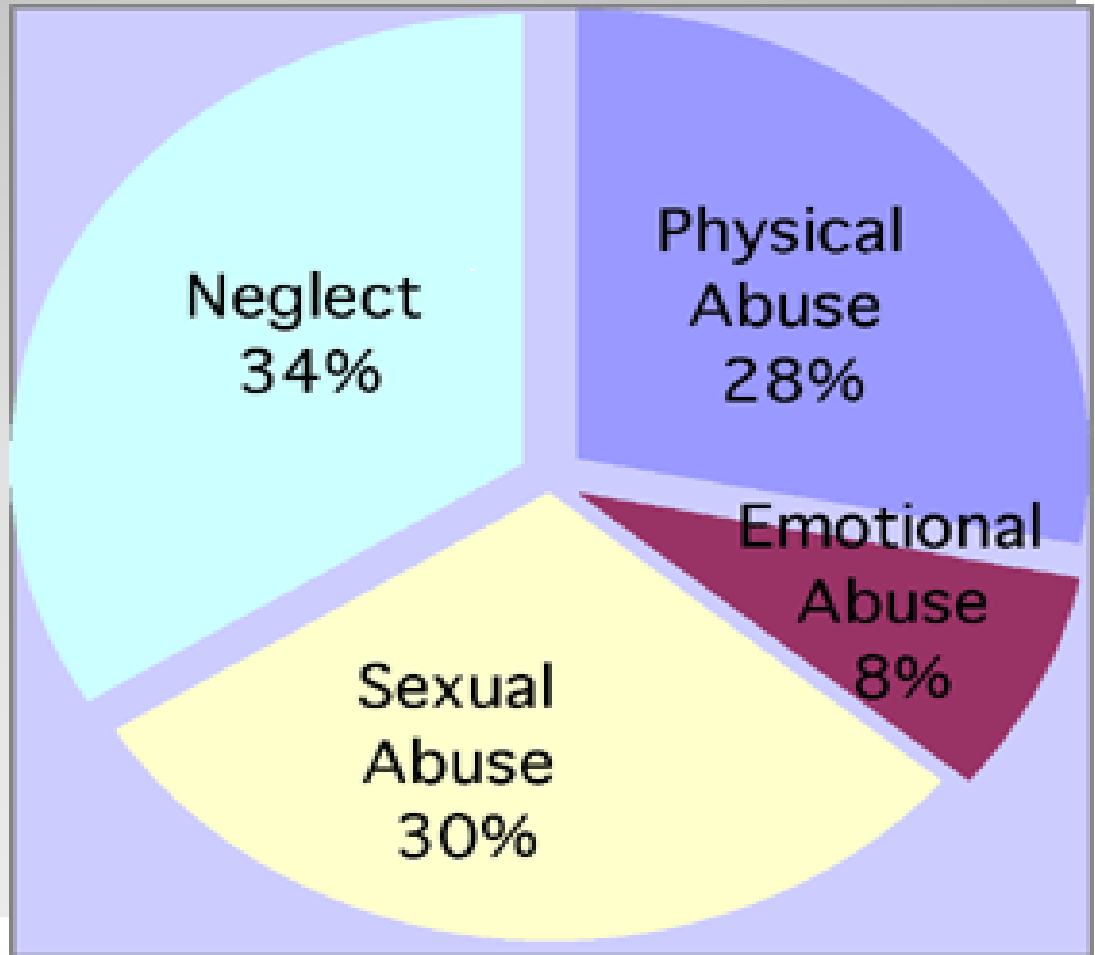
- Αρχή της μη- διάκρισης (άρθρο 2)
- Συμφέρον του παιδιού (άρθρο 3)
- Ζωή και ανάπτυξη (άρθρο 6)
- Σεβασμός της άποψης του παιδιού (άρθρο 12)

«Η κακοποίηση ή κακομεταχείριση του παιδιού περιλαμβάνει όλες τις μορφές **σωματικής ή συναισθηματικής κακής μεταχείρισης, σεξουαλικής παραβίασης, παραμέλησης ή παραμελημένης θεραπευτικής αντιμετώπισης ή εκμετάλλευσης για εμπορικούς_σκοπούς**, η οποία καταλήγει σε **συγκεκριμένη ή εν δυνάμει** βλάβη που αφορά στη ζωή και στην ανάπτυξη του παιδιού, στα πλαίσια μιας σχέσης **ευθύνης, εμπιστοσύνης και δύναμης**»

Ορισμός Κακοποίησης 1999, ΠΟΥ

Τύποι κακοποίησης

- σωματική
- σεξουαλική
- συναισθηματική
- παραμέληση

Άλλες Μορφές Κακοποίησης

- Έκθεση σε σκληρές βίας- σύνδρομο αμέτοχου θεατή
- Βία μεταξύ ανηλίκων (“Bullying”)
- Κακοποίηση – παραμέληση των παιδιών σε Ιδρύματα
- Παιδική εργασία
- Σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων
- Παιδική κακοποίηση μέσω του Διαδικτύου
- Κακοποίηση από Υπηρεσίες

Σωματική Κακοποίηση

η χρήση βίας ή άλλων ηθελημένων, όχι τυχαίων πράξεων, εις βάρος παιδιών (ατόμων έως 18 ετών) από γονέα ή άλλα πρόσωπα, η οποία προκαλεί πόνο, τραυματισμό ή μόνιμη βλάβη στη σωματική ή σε κάθε άλλη λειτουργία και ανάπτυξη του παιδιού

- Μώλωπες
- Εγκαύματα
- Οστικά Κατάγματα
- Βλάβες ή κακώσεις οργάνων
- Πρόκληση τραυματικής εγκεφαλικής βλάβης (Σύνδρομο βίαιου και παρατεταμένου τραντάγματος του βρέφους)
- Σύνδρομο Munchausen δι' αντιπροσώπου

Κλινικά Σημεία

- Ήσυχια, συνεσταλμένα, παθητικά παιδιά, που συμμορφώνονται άμεσα στις εντολές, που παρουσιάζουν φόβο ή επιφυλακτικότητα για τη σωματική επαφή
- Ευερεθιστότητα, άγχος, εκρήξεις θυμού, ψυχοσωματικές εκδηλώσεις
- Ταύτιση με τον γονέα που τα κακοποιεί, με αποτέλεσμα να εμφανίζουν επιθετικότητα, διαταραχές συμπεριφοράς στο σχολείο ή ακόμα και παραβατικότητα

Συμπεριφορικά συμπτώματα

- Θεωρείται η επιβολή πόνου στο ανθρώπινο σώμα ως τιμωρία για πράξη ή συμπεριφορά του παιδιού, που δεν εγκρίνει ο ενήλικας.
- Η σωματική τιμωρία είναι μια "επιτρεπτή" σωματική επίθεση σε ανήλικο άτομο, της οποίας συχνές μορφές θεωρούνται:
- Το κτύπημα, το ξύλο, το χαστούκι, το άγριο σπρώξιμο ή το «γράψωμα" του παιδιού. Επίσης, τα κτυπήματα με αντικείμενο όπως ζώνη, βέργα, παντόφλα κ.λπ. είναι "επιτρεπτές" και διαδεδομένες μορφές.

Σωματική τιμωρία

- Η διατροφή, η ιατρική φροντίδα, η ένδυση, η στέγαση, η σχολική φοίτηση ή η παρακολούθηση που παρέχεται στο παιδί είναι έντονα ανεπαρκής ή ακατάλληλη σε τέτοιο βαθμό ώστε να παραβλέπεται ή να τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο η υγεία και η ανάπτυξη του παιδιού

Παραμέληση

Ψυχολογική Παραμέληση και Κακοποίηση

- **Παραμέληση**- αδυναμία παροχής συναισθηματικής φροντίδας και προστασίας του παιδιού
- **Κακοποίηση**- συμπεριφορές που μειώνουν το παιδί, απαξίωση, απειλές και η υποτιμητική ή απορριπτική μεταχείριση

Σεξουαλική Κακοποίηση

Εμπλοκή του παιδιού σε σεξουαλική δραστηριότητα που δεν κατανοεί, στην οποία δεν είναι αναπτυξιακά ώριμο να συγκατατεθεί ή αντίκειται στους νόμους ή στην περί ηθικής επικρατούσα κοινωνική αντίληψη

- υποκινούμενες από ενήλικα οι οποίες έχουν ως σκοπό τη σεξουαλική διέγερση ή/και ικανοποίηση του ενήλικα,
- σχέση εξάρτησης ή εμπιστοσύνης ανάμεσα στον ενήλικα και το παιδί,
- έλλειψη συνειδητής κατανόησης της έννοιας και του περιεχομένου της πράξης αυτής, άρα και η έλλειψη συνειδητής συναίνεσης του παιδιού.

Χαρακτηριστικά

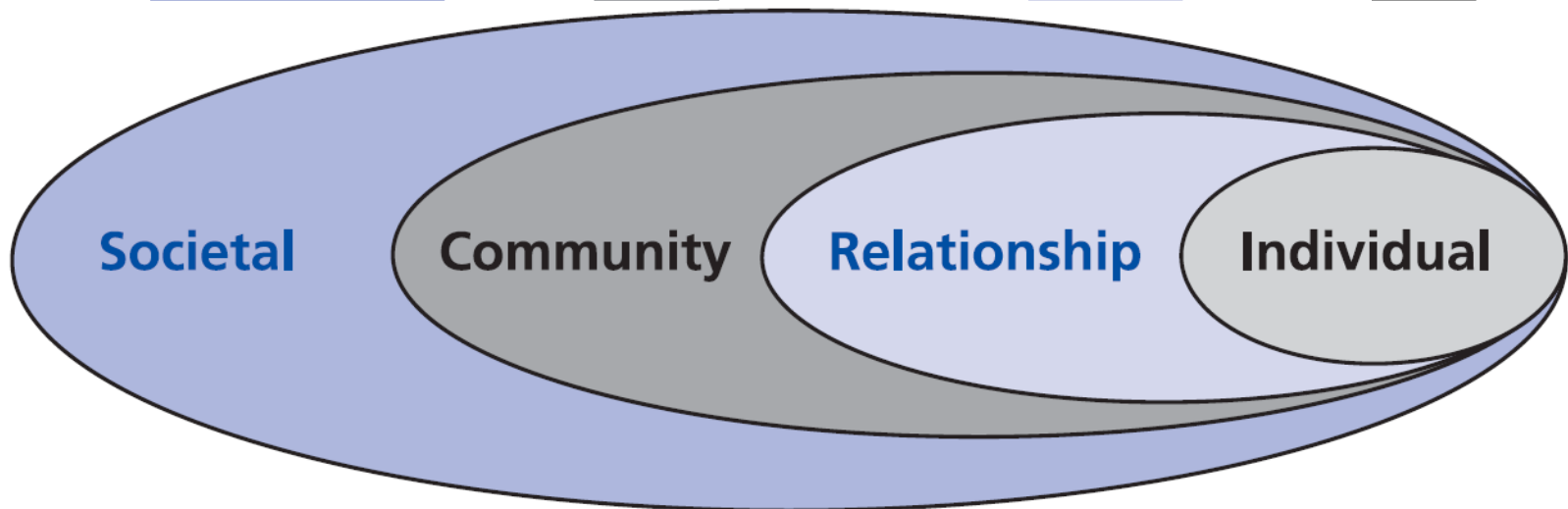
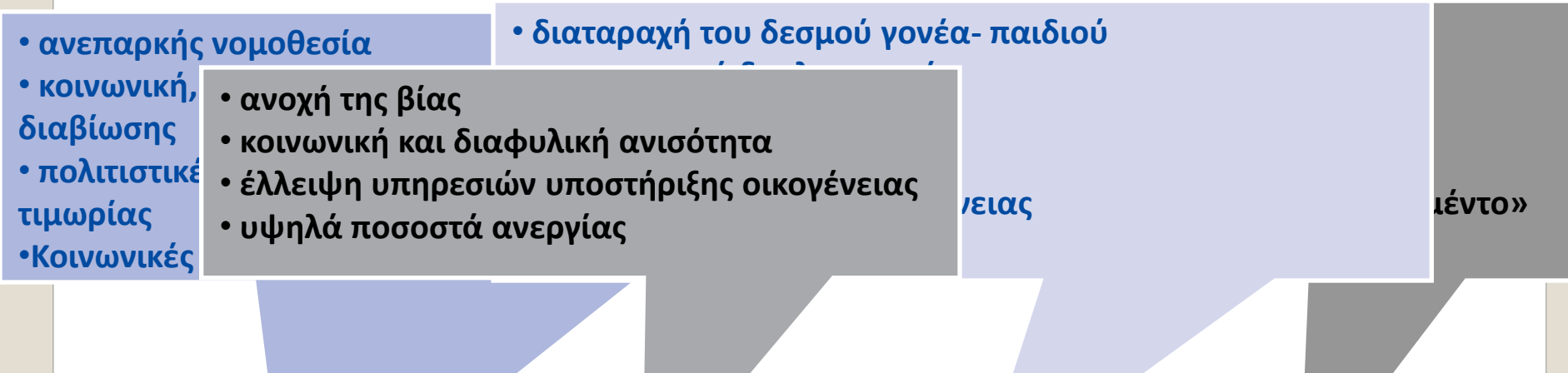
- σωματική επαφή (π.χ. άγγιγμα, θωπείες, μέχρι διείσδυση και βιασμό)
- μη σωματική επαφή (όπως επιδειξιμανία, ηδονοβλεψία, βιντεοσκόπηση)

Μορφές

- Γενικά ιατρικά ευρήματα
- Ευρήματα στην περινεϊκή χώρα
- Ψυχοσωματικά συμπτώματα
- Ψυχολογικά συμπτώματα και διαταραχές στη συμπεριφορά

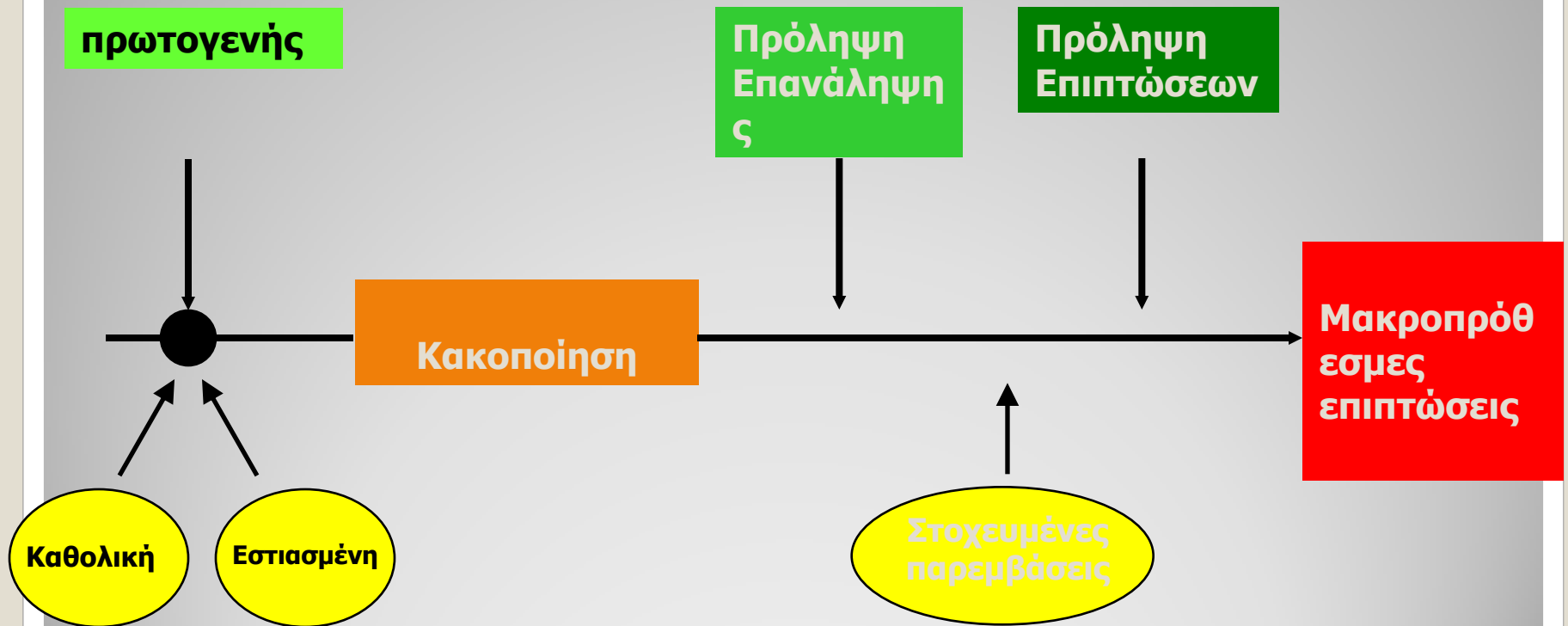
Επιπτώσεις

Παράγοντες κινδύνου

πηγή: World report on violence and health edited by Krug, E. et al. Geneva, World Health Organization, 2002.

Πρόληψη και Αντιμετώπιση

(MacMillan et al., 2009)

- Η **Πρωτογενής Πρόληψη** στοχεύει στη γενική βελτίωση της ποιότητας ζωής όλου του πληθυσμού
- Οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, κατοικίας, εκπαίδευσης, υγειονομικής περίθαλψης, πρόνοιας, εργασίας, όπως και οι υγιέστερες οικογενειακές σχέσεις αποτελούν στόχο της πρωτογενούς πρόληψης
- Η συνεχής ευαισθητοποίηση του πληθυσμού οφείλει να στοχεύει στην αλλαγή των κοινωνικών αξιών, δομών και θεσμών που προωθούν διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα και άλλες κοινωνικές ανισότητες.

Α γενής πρόληψη

Άρης Κ. Τσίτσικας

Αγαπώ το Σώμα Μου

- Η **Δευτερογενής Πρόληψη** στοχεύει στην έγκαιρη εντόπιση πληθυσμού νέων ατόμων, πριν ή μετά τον γάμο, νέων γονέων ή οικογενειών, που χαρακτηρίζονται ως ευάλωτες για την ανάπτυξη συμπεριφορών "υψηλού κινδύνου" όσον αφορά τις οικογενειακές σχέσεις και το γονεϊκό ρόλο
- Η έγκαιρη στήριξη των ομάδων αυτών μπορεί να προλάβει σημαντικά τις περισσότερες μορφές της κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών

B γενής Πρόληψη

- Η **Τριτογενής Πρόληψη** έχει στόχο τη θεραπευτική αντιμετώπιση παιδιών που ήδη κακοποιούνται ή/και παραμελούνται και των οικογενειών τους και τη διακοπή του κύκλου της βίας
- Όλα τα μέτρα για την προστασία του παιδιού, η νομική παρέμβαση με σκοπό την κατοχύρωση της ασφάλειάς του και η στήριξη της οικογένειας ως σύνολο, αποτελούν στόχο της τριτογενούς πρόληψης

Γ γενής Πρόληψη

- Το υψηλό κόστος, ο παρατεταμένος χρόνος και συχνά τα ανεπιτυχή αποτελέσματα της τριτογενούς πρόληψης και οι οργανωτικά δύσκολες προϋποθέσεις της δευτερογενούς, έχουν δώσει ώθηση στην πρωτογενή πρόληψη.
- Αυτή επικεντρώνεται σε δύο κύριους στόχους, το
- **κοινωνικό σύνολο**, δηλαδή το ευρύ κοινό, τους **θεσμούς** και τις δομές και τα ίδια τα παιδιά.

- **Δράσεις εφαρμογών**

- Ενιαίο Εθνικό Πρωτόκολλο Διάγνωσης- Αντιμετώπισης- Διαχείρισης Κρουσμάτων Βίας σε ανηλίκους
- Δημιουργία Ειδικών Μονάδων
- Εθνικό Κέντρο Αναφοράς
- Δράσεις Συστηματικής Έρευνας και Διερεύνησης του Φαινομένου
- Δράσεις Νομοθετικής Εναρμόνισης
 - Θέσπιση Οικογενειακού Δικαστηρίου
 - Θεσμοθέτηση νομικής ασυλίας επαγγελματιών
 - Πρόβλεψη σαφών διαδικασιών αναφοράς αλλά και κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης

Προτάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων

- Η προσέγγιση του κοινωνικού συνόλου πραγματοποιείται μέσω μεθόδων πληροφόρησης και αγωγής υγείας με τη χρησιμοποίηση των μέσων μαζικής επικοινωνίας, της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του κοινού.
- Οι δυνατότητες προσέγγισης του παιδικού πληθυσμού είναι ευρύτερες εφ'όσον τα παιδιά εισπράττουν πληροφόρηση από τους γονείς τους, το σχολείο, τους συνομηλίκους και από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Ο κύριος χώρος εφαρμογής πρωτογενούς πρόληψης με παιδιά είναι το σχολείο. Η διαρκώς αυξανόμενη προσέγγιση της προαγωγής της υγείας δίνει τις δυνατότητες στα ίδια τα παιδιά να κινητοποιηθούν για να αντλήσουν πηγές πληροφόρησης και να αυτενεργήσουν, με την εμπύχωση επιμορφωμένων εκπαιδευτικών